

**ОТНОСНО ИЗЛЪЧЕН ОТ ТЕЛЕВИЗИЯ БТВ РЕПОРТАЖ
ВЪВ ВЕЧЕРНИЯ ИНФОРМАЦИОНЕН БЛОК НА 8 ЮНИ
2013г**

*(отворено писмо до програмна дирекция "Новини и актуални
предавания" към bTV)*

Уважаеми дами и господа,

Във вечерния информационен блок на bTV от 20ч и 22ч на 8 юни 2013 г беше излъчен кратък репортаж от Националната астрономическа обсерватория "Рожен" с водещ журналист Константин Караджов.

Това, че проявявате посотянен интерес към проблемите на Националната обсерватория е похвално и достойно за уважение. От друга страна обаче споменатото предаване предизвиква у мен и недоумение и огромно огорчение (ще се въздържа от по-тежки определения). Не е ясно какъв точно е бил конкретния повод за този репортаж и по чия инициатива той е направен. Категорично обаче считам, че той представя пред българските зрители дейностите, извършвани в Института по астрономия с НАО "Рожен" по дендрохронологичния проект и договора с Министерството на земеделието в една напълно невярна светлина. Във въпросния репортаж се премълчава за получените стойностни научни резултати, игнорират се усилията на много хора както от института, така и наши външни сътрудници, представлява обида за служителите на държавните горски стопанства и шестте големи горски дърводобивни района, които ни оказват административно и техническо съдействие по места. Откровено казано - намирам, че въпросното предаване е подчертано тенденциозно, цели да внуши на зрителите отрицателни нагласи и уронва имиджа на Института по астрономия с НАО "Рожен". Конкретно ще коментирам няколко момента от съдържанието на излъчения материал.

1. Абсолютна неистина е, че астрономите са далеч от тематиката за дендрохронологията.

Дори и най-повърхностната справка в Интернет ще покаже, че основоположник на дендрохронологичния метод е американецът Ендрю Дъглас (1867- 1962г), който е по професия АСТРОНОМ. Именно в изследването на вариациите на ширините на годишните пръстени на дърветата Дъглас е видял възможност за изучаване не само на климатичните промени в по-далечното минало, но също и на слънчевата активност и нейното влияние върху климата.

Нещо повече - изследването на годишните пръстени на дърветата и по-точно на съдържанието на радиовъглерод в тях днес е в основата на т.нар. "палеоастрофизика". Това е мощен метод, чрез който през последните десетилетия стана възможно да се изучи не само поведението на Слънцето в миналото, но също така да се получат данни за големи космически катастрофи, например избухване на свръхнови звезди относително близо до Слънчевата система. Като пресен пример за това можем да посочим откритата неотдавна връзка между свръхнова звезда от 774 г.н.е и регистрирано повишено съдържание на радиовъглерод в годишните кръгове на дървесни образци от същата епоха.

Специално държа да отбележа, че не само дървесните образци, но също така и пещерните образувания, коралите, континенталните ледници, океанските седиментни скали, лунния грунт и много други естествени среди съдържат

информация за поведението на Слънцето, връзката "Слънце-климат" и големите космически катастрофи в далечното минало. Това, че въпросните явления се изследват с помощта на дендрохронология, изотопен анализ, различни геоложки методи, а не да кажем, чрез наблюдения с телескопи, ни най-малко не прави тези явления безинтересни за астрономията. Тъкмо напротив - интерпретацията на подобни данни почти задължително е винаги свързана с приложения на знания от областта на астрофизиката и космическата геофизика.

2. Изразеното в репортажа неудовлетворение от работата по дендрохронологичния проект

отразява собственото виждане само на част от хората, които са дали своето доброволно (т.е. без административен или друг вид външен натиск) съгласие да участват в него. Става въпрос за част от служителите на института, които работят в самата обсерватория и са се ангажирали в проекта. Както може лесно да бъде проверено, ако не е добре известно научно-изследователската тематика на обсерваторията е свързана поне на 70-80% с наблюдения и анализи в областта на звездната и извънгактична астрономия. Една доста по-малка, но все пак значителна част от работата е свързана с изследвания на малките тела от Слънчевата система (комети и астероиди). Тематиката "Слънце" в НАО "Рожен" е много слабо застъпена, а тематиката "слънчево-земни връзки" липсва изобщо там или поне досега това е било така. Така, че позицията на д-р Никола Петров е обяснима и поне аз в това отношение не съм изненадан. Особено неприятно обаче е, че тази негова позиция се обобщава за всички хора от института, които са ангажирани с този проект. Това е невярно и обидно.

Каква е всъщност реалната ситуация? Организацията по изпълнението на дендрохронологичния проект в частта му по осигуряване на дървесни образци за изследване е възложена от директора на института на четирима души. Всеки един от тях отговаря за тази дейност в по едно или две от шестте големи дърводобивни предприятия, които покриват територията на страната и държавните горски стопанства към тях. Един от тези райони е на Южното Централно Горско предприятие в Смолян, за което отговаря д-р Петров. Вторият район, за който той е упълномощен да отговаря е този на Североизточното горско предприятие в Шумен, обхващащо част от Североизточна България. За останалите 4 държавни горски предприятия отговарят трима души- доц. д-р Петър Духлев - за Северозападна България (Враца), доц. д-р Даниела Кирилова - за Югозападна България (Благоевград) и доц. д-р Борис Комитов- за Северна Централна (Габрово) и Югоизточна България (Сливен).

На този етап всички получени образци от районите на държавните горски предприятия в Смолян и Шумен се събират в НАО "Рожен". Там част от колегите в обсерваторията се занимават с тяхната предварителна механична обработка, измервания и анализи. Образците от останалите 4 района се събират в Стара Загора - в Народната астрономическа обсерватория "Ю.Гагарин", където е и фактическият офис на Центъра за слънчев и слънчево-земен мониторинг. Последният е безсрочен проект с участието на Института по астрономия с НАО "Рожен", НАОП "Ю.Гагарин" -Ст.Загора и Клубът на любителите-астрономи "Гема" в Ст.Загора. Проектът е пряко ориентиран към тематиката за Слънцето и връзката "Слънце-Земя" (www.heliotaraxy.com; виж също и страницата www.heliotaraxy.com/for_us.html). Тук под ръководството на доц. д-р Борис Комитов се извършват механична обработка, измервания, статистическа обработка и анализи на дървесните проби от над 70% от територията на България (без Средните Родопи и Североизточна България). На практика с това, което се прави в НАОП "Ю.Гагарин" е пряко свързана и работата на доц. д-р Д. Кирилова и доц д-р П. Духлев в Западна България.

От горекананото ясно следва, че дейностите в НАО "Рожен" са от голямо, но не и от водещо значение за реализацията на дендрохронологичния проект. Ето защо мнението на д-р Н. Петров е просто най-вероятно лично негово и (може би) на хората, които под негово ръководство работят в НАО "Рожен". То не бива да се взема като критерий за отношението към проекта на всички участници в него и най-вече на тези, които са свързани с дейностите в Стара Загора. То не бива да се приема и като показател за възможностите на института по тази тема като цяло.

Важно е да се спомене, че доц. д-р Комитов има над 30-годишен професионален стаж в БАН, от който около 70-75% е по тематика свързана със Слънцето и слънчево-земната физика, много богат опит в областта на приложната статистика и анализа на временни редове, включително и предварителен опит в областта на дендрохронологията. Същият прие не само радушно, но и с голям ентузиазъм новината за сключения договор с Министерството на земеделието и храните и от първия ден на проекта предложи пълното си съдействие по него на ръководството на института.

От своя страна доц. д-р Петър Духлев е известен специалист в областта на слънчевите протуберанси. Той също има богат опит в областта на анализа и обработка на данни.

Въпреки, че професионалните интереси (космология) на доц. Д. Кирилова са далеч от темата, като любител на планинската природа тя се включи с ентузиазъм в дендрохронологичния проект. Всяка седмица през последните два месеца тя изминава десетки и стотици километри между София и горските сечища в планините на Югозападна България . Благодарение на нея до този момент разполагаме с няколко интересни дървесни образци от тази част на страната. *(Доц.д-р Кирилова е започнала професионалната си дейност като физик-астроном в Софийската народна астрономическа обсерватория през 80-те години. Тогав е работила под ръководството на покойния проф. Владимир Дерменджиев именно в областта на слънчево-земните връзки; бел.Б.К.)*

Тук трябва да кажем и по няколко думи за външните сътрудници. Г-жа Надя Кискинова е от близо 30 години физик в НАОП "Ю.Гагарин"--Ст.Загора. Под нейно ръководство и с нейно участие от 1989 година в обсерваторията се провеждат редовни наблюдения на слънчевата активност. Данните от тях се изпращат в Европейския център за слънчев мониторинг в Брюксел. Благодарение на тази дейност народната астрономическа обсерватория в Ст. Загора е включена в световната мрежа за наблюдения на Слънцето, от които се определя индексът "Международно число на слънчевите петна" (Международно Волфово число).

Г-н Георги Бяндов е известен в Казанлък и Ст.Загора физик-педагог. Освен физик в НАОП "Ю.Гагарин", той ръководи и ученически кръжоци по физика и астрономия в Казанлък. Сътрудник е на г-н Теодосий Теодосиев в неговата школа по физика , която както е добре известно, е ковачница за шампиони в международните средношколски олимпиади по физика. Г-н Бяндов се включи с ентузиазъм в проекта, но възнамерява също през тази лятна ваканция да организира занимания по дендрохронология на своите кръжочници .

Г-н Николай Маринов е деен член на клуба на любителите -астрономи "Гема", който се занимава с предварителната механична обработка на дървесните образци. Той е човек с разностранни технически интереси и познания. Благодарение на него преди две години бяха организирани първите наблюдения на слънчевите радиоизбухвания в мегахерцовия диапазон в Стара Загора, информация за които публикуваме редовно в нашия сайт HELIOTARAXY.COM.

3. Голямо учудване буди твърдението във видеорепортажа, че астрономите в НАО "Рожен" са нарязали "кубици дърва" за своите изследвания (!!!???....)

Такова твърдение преди всичко звучи стряскащо и абсурдно. Един непосветен читател или зрител може да остане с впечатление, че едва ли не, край обсерваторията "Рожен" са изсекли горите за да правят дендрохронологични измервания.... Искрено се надявам, че "кубиците дърва" са просто журналистическа хипербола!...

Истината е много по-различна. Вземането на дървесни образци не е промишлен дърводобив!!! За целта ще обясня каква е процедурта в четирите горски района, с образците, с които работи екипът в Ст.Загора. Не се режат никакви специални дървесни екземпляри, а се използват готови нарязани трупи, които са добити и складирани в районите с планов дърводобив - на самите сечища или на специални площадки за складиране. По административно нареждане на директора на съответното горско предприятие или упълномощено от него лице и в присъствието на ръководител и работници от съответното горско стопанство от избрана от наш представител дървесна трупа се отрязва пробата. На какви условия тя трябва да отговаря е описано в инструкцията, която може да се изтегли от линка <http://www.heliotaraxy.com/PDF/Dendro-manual.pdf>. Във всеки случай не се налага да се режат "кубици дърва", а общата дървесна маса, която е необходима от района на едно от шестте дърводобивни предприятия не следва да надвиши 250-300 кг, т.е. не повече от два "кубика дърва" за цялата страна.....

4. За получените "противоречиви резултати"....

Всъщност "противоречиви резултати" няма. Има два изследователски колектива – едните , работещи по данните от Ст.Загора (Група 1), другите – от НАО "Рожен" (Група 2). Група 1 получи резултати, както и има становище по тях. Група 2 засега очевидно среща трудности с интерпретацията на резултатите от своите измервания.

Първите резултати на Група 1 са докладвани на Националната конференция по астрономия , която се проведе във Варна на 10-11 май т.г., а в последствие в по-разширен вариант и на международна конференция по слънчево-земна физика в Несебър на 6 и 7 юни. Подготвена е публикация на английски език за списанието Bulgarian Astronomical Journal Предварителният вариант на статията на български език е свободно достъпен на линка http://www.heliotaraxy.com/PDF/TreeRings_Sun.pdf. Към получените резултати вече има проявен интерес от чужбина.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ...

В излъчения от bTV репортаж представените твърдения се разминават много сериозно с реалността. Много е жалко, че един проблем, който би могъл да се реши съвсем колегиално в един разговор и договорка се представя чрез телевизията пред цяла България по един отвсякъде абсурден начин. Очевидно е, че колегите в НАО "Рожен" не са преценили правилно преди всичко своята мотивация. Административното ръководство на института в лицето на доц.д-р Таню Бонев многократно е апелирало към по—тясна координация между двете групи, работещи по дендрохронологичния проект. От своя страна доц. д-р Борис Комитов като ръководител на групата в Ст.Загора нееднократно е заявявал желание за по-тясно сътрудничество. И сега заявяваме, че групата в Ст.Загора

има мотивацията и необходимия ресурс да изпълни не само поетите от нея ангажменти по проекта, но също и да изпълни частта от него на групата от НАО “Рожен”. Според нас драма изобщо няма. Институтът по астрономия с НАО “Рожен” ще изпълни в срок и качествено поетият ангажмент. Жалко е , че проблемът доколкото го има, беше изнесен по този безкрайно нелеп начин в медийното пространство.

Във връзка с този случай използваме възможността да поканим журналисти от bTV да вземат участие чрез свой представител в организирана пресконференция в края на м. юни по случай една година от стартирането на проекта “Център за слънчев и слънчево-земен мониторинг”. Същата ще се проведе в лекционната зала на Народната астрономическа обсерватория “Юрий Гагарин”—Ст.Загора. Една от темите, по които ще се разговаря е и дендрохронологичния проект. Точната дата и час ще бъдат съобщени допълнително.

доц.д-р Борис Комитов